

Anàlisi

JAY DIRECTO / AFP

Part de la novel·la 'Confessió general', de Joan Garrabou, està ambientada a les Filipines de l'època colonial

La darrera gran novel·la del segle XX

■ Joan Triadú

Ja sabem prou que la força d'una novel·la no prové de l'argument, encara que sense argument no hi ha novel·la. Al fons de tot circula la saviesa de l'estil. L'argument passa, l'estil resta. S'hissen entremig, corporis, més o menys únics, o amb tot el propòsit de ser-ho, els personatges. Si parlen, si s'expliquen (i no ho fan pas sempre), pot ser que ho facin amb veu pròpia, com a variants o complements de l'estil; o bé amb un aire neutre, imposat en tot per l'autor.

Aquestes i altres obvietats, que deia Josep Carner, no sembla que facin cap nosa per a la lectura d'una novel·la com és *Confessió general*, escrita en llargues tongades del segle passat i deixada a punt o almenys posada a les mans d'un assessor o conseller editorial, tot just en començar el segle actual, quan l'autor, l'extraordinària persona que fou Joan Garrabou, moria a setanta-quatre anys, una edat avui gairebé prematura. La mort, és clar, sempre ho és, de prematura; però el buit per als vivents és aleshores més un robatori que allò que anomenem una pèrdua.

Dit això -tot i que tinc present la crítica excel·lent que en féu en aquestes pàgines Joan Josep Isern i una nota que vaig fer jo mateix-

cal remetre'ns de nou a alguns fets de vida literària: Joan Garrabou devia tenir poc més de vint anys quan escrivia: "Brindarem per la bella sang pairal / tan forta en l'alba de la flama heroica". Dos versos de la seva col·laboració a l'*Antologia Poètica Universitària*, de 1949. ¿No s'anticipen, ves per on, a la commovedora i àmplia reflexió narrativa sobre les nostres vides de catalans, que és la novel·la *Confessió general*?

Sorgí, després, de pobre i exiliada, la dramàtica bellesa de la breu novel·la *El mar escolta* (Perpinyà, 1957); però quan Pòrtic li publicà *Els homicides*, narracions (ja el 1981), que jo vaig prologar (com havia fet Pedrolo amb *El mar escolta*), vaig trobar amb l'exemplar una targeta, com un advertiment posat al dia, on sota el seu nom diu: "M.A. Law and Political Sciences. Director of the

Foreign Trade Division", i a baix a l'esquerra "Chamber of Commerce Industry and Navigation" i tot de números de telèfon, tèlex, fax i el telèfon privat.

Crònica extensa i elaborada

Com exposa a l'impagable pròleg -lectura obligada- el que ha fet de marmessor literari de *Confessió general*, Joaquim Maluquer Sostres, la novel·la "és una extensa (més de quatre-centes pàgines) i elaborada crònica d'una antiga família d'hisendats de les terres de ponent, que, en la ficció es redacta per encàrrec". Prenem-ne nota.

La novel·la estableix, doncs, com algunes de les més ben considerades de la nostra novel·lística, una relació d'un hàbil compromís narratiu amb el lector. No som com a la novel·la clàssica, corrent, en la qual el novel·lista, que ho sap i ho veu tot, no deixa opció perquè en allò que ell ha imaginat no hi falti res; ni fins i tot, respecte al futur dels personatges, com fa, per exemple, Dickens.

Però el distanciament que el nostre autor estableix, amb el cronista entremig, ens proposa o ens imposa, si es vol, un límit. A més, per fer l'encàrrec, el novel·lista evita la subjecció al jo de cada personatge: que parla o escriu, que viu i mor. Ara ens les hem amb un *mercenari*, com ell

s'anomena, de la crònica d'una gran família.

Creguem-ho i oblidem-nos de la ficció. L'autor ho vol així per tal d'anar més enllà en la informació que el que podien donar-nos els protagonistes. Així els germans Radell, l'heroïna apassionada i mística Rosalia, s'emparen en la redacció asèptica, neutra i equilibrada (p. 17) que se'ns promet.

Som en terra de la Segarra, la més sòlida de Catalunya. Jo confesso -amb perdó- que crec que el mar no ens ha provat gaire, ni amb el seu etern recomençament -com digué (molt bé) un poeta en llengua que no era la pròpia. Aquell Ebre d'en Bladé! Les intrèpides muntanyes en què *Pilar Prim* troba l'amor; les planes centrals i de terra ferma... Això sí que s'arrapa al subsòl -del país i de l'home.

Justament, m'adono en rellegir-la, que *Confessió general* és una novel·la de subsòl. Bovina, si voleu, la novel·la progressa amb la lenta seguretat de sortir de terra endins. No he aclarit per què -primer és la convicció que la indagació- però m'ha fet pensar en *La marxa de Radetzky*, de la plenitud fa quaranta anys, de Josep Roth, vell jueu austríac. També, és clar, la poso de costat a una *Incerta glòria*, però que ja no té veritable postguerra.

No en té, *Confessió general*, i és de la generació encarada al testament nou: el de la permanència, sense abans ni després, cap a córrer món i a consolidar tot un segle de nova Renaixença, passant per damunt, com si no hagués existit, de l'ensopegada terrible, en línia recta cap als valors que Maluquer recalca que a la generació de Garrabou, incrustava Raimon Galí: fidelitat, lleialtat, esperit de sacrifici, sentit del deure i de la jerarquia. Anys enllà, però, també hi ha erotisme, traïció, fosca.

És això. Però, a més jo que vaig conèixer i tractar tots aquells poetes (perquè alhora tots feien versos i cadascú me'ls signava a mà quan sortien a les antologies universitàries) veig en Garrabou diferent de tots. Ell és un dels germans Radell, de la seva novel·la, però li fa tenir actuacions que no es corresponen gens amb algunes d'aquelles premisses i per tant, tampoc amb el mestratge Galí. Ja he dit que *Confessió general* és una novel·la de subsòl. Tant *El mar escolta* com *Els homicides* en són precedents de superfície. A *Confessió general*, Garrabou se submergeix no en ell mateix ni en la ja llunyana joventut. Va més enllà en el seu passat.

Viatge cap a l'alliberament

Així com *Incerta glòria* i *La plaça del Diamant*, per no anomenar-ne sinó dues, resten en el passat col·lectiu que els condiona, que ells van viure, Garrabou emprèn en la seva gran i assolida novel·la un viatge cap a l'alliberament de la memòria. És la primera novel·la, l'única, de fet, del segle XX, que presenta una Catalunya que lluita encgada, mig partida, en la contradicció històrica i que a través dels germans Radell -el moderat i l'eixelebrat-, s'acull, des del carlisme català, a un exili colonial espanyol, a l'altre cap de món, a les Filipines. Quins antecedents!

No intento explicar la novel·la. Cal llegir-la, perquè hi ha de tot. De tot llevat de superficialitat i noses. Voreja l'excés, la qual cosa és pròpia dels grans, dels veritables novel·listes. La construcció és perfecta: de les cròniques, a les divagacions, als *insomnis*, a les meravelloses cartes d'una dona, Rosalia, que deixa en llegat a la seva germana tot el que és l'amor i el dolor d'aquest món sublimats fins a la unió amb la divinitat.

Del mas Radell, segarrenc, a les Filipines, en una època *arrièree* i convulsiva, gaudim, llegint de tot un art d'escriure. Fóra un greu error d'una cultura deixar de banda -art, pit i força d'una novel·la- perquè no se sàpiga per on agafar-ho.*

'Confessió general', de Joan Garrabou, és una novel·la de subsòl